

Korte risicobeoordeling

***Saperda candida* Fabricius (EU-Q)**

Naam waaronder gereguleerd: *Saperda candida* Fabricius

Categorie: insecten en mijten

Datum: juli 2020

1. Verspreiding, waardplanten en belangrijkste pathways

Verspreiding

Europese Unie: afwezig (In 2008 is een uitbraak vastgesteld op het eiland Fehmarn in het noorden van Duitsland, mogelijk geïntroduceerd met een plant uit Noord-Amerika. Er zijn uitroeimaatregelen genomen en sinds 2015 is het organisme daar niet meer aangetroffen (JKI, 2020)).

Buiten de Europese Unie: Noord-Amerika

Waardplanten

Het organisme tast meerdere houtige soorten aan binnen de plantenfamilie van de Rosaceae (*Amelanchier*, *Amygdalus*, *Aronia*, *Cotoneaster*, *Crataegus*, *Cydonia*, *Malus*, *Prunus*, *Pyracantha*, *Pyrus*, *Sorbus*). De volgende zeven soorten/genera staan in de EPPO Global Database als 'major host':

- *Amelanchier* Medikus (krentenboompje)
- *Cydonia oblonga* Miller (kweepeer)
- *Malus domestica* Borkhausen (appel)
- *Prunus avium* L. (kers)
- *Prunus domestica* L. (pruim)
- *Prunus persica* (L.) Batsch (perzik)
- *Pyrus communis* L. (peer)

Belangrijkste pathways

1. Planten bestemd voor opplant van waardplanten (zie hierboven) met uitzondering van stekken en enthout.
2. Hout van waardplanten.

Het organisme tast gewoonlijk de stambasis van bomen aan en het is daarom niet waarschijnlijk dat het organisme aanwezig is in stekken of enthout (EPPO, 2010). Het organisme komt voor in de westelijk helft van Canada en de Verenigde Staten (VS) (EPPO Global Database).

2. Samenvatting risicoscores

Parameter(combinaties)	Score	Schaal
Kans op een besmetting (P1-P2)	2	1 - 5
Kans op introductie (binnenkomen en vestigen) (P1-P3)	2	1 - 5
Kans dat het organisme officiële uitroeimaatregelen overleeft (P4)	2	1 - 4
Kans op introductie (binnenkomen en vestigen) ondanks officiële uitroeimaatregelen (P1-P3, P4)	2	1 - 6
Directe impact voor de teelt op perceelsniveau	4	1 - 5
Directe impact voor de teelt nationaal	8	1 - 9
Potentiële impact voor de export nationaal	8	1 - 9
Directe impact voor de groene ruimte	3	1 - 5

3. Risicoscores

Per onderdeel vindt u de risicoscore en de schaal [minimaal - maximaal mogelijke score]

P1 (associatie met pathway): 2 [1-5] (pathway 1)

Biologie

De kever zet eitjes af op de stam (bij de basis) van de waardplant. De larven maken gangen in het hout. Poppen worden in de gangen gevormd (EPPO datasheet).

Wet- en regelgeving

Sinds 14 december 2019 geldt een (tijdelijk) importverbod van planten bestemd voor opplant van (o.a.) *Malus* Mill en *Prunus* L., met uitzondering van zaden, *in vitro* materiaal en op natuurlijke of kunstmatige wijze gekweekte miniatuurplanten (bonsais) uit derde landen (Uitvoeringsverordening (EU) 2018/2019). (Er geldt ook een importverbod voor alle *Prunus*-planten bestemd voor opplant met uitzondering van zaden uit de meeste niet-Europese landen, maar Canada en de VS zijn uitgezonderd van dit verbod (Uitvoeringsverordening (EU) 2019/2072, Bijlage VI, punt 9)).

Voor op natuurlijke of kunstmatige wijze gekweekte miniatuurplanten uit de meeste derde landen gelden bijzondere eisen waaronder ten minste zes officiële inspecties per jaar die gericht moeten zijn op relevante quarantaineorganismen en waarbij ten minste elke rij op de kwekerij of het perceel is geïnspecteerd en per genus 300 planten (of 10% van de planten indien er meer dan 3000 planten van een genus aanwezig zijn) in detail zijn bekeken (Uitvoeringsverordening (EU) 2019/2072, Bijlage VII, punt 30).

Voor opplant bestemde planten, met uitzondering van enten, stekken, planten in weefselkweek, pollen en zaden, van *Amelanchier* Medik., *Aronia* Medik., *Cotoneaster* Medik., *Crataegus* L., *Cydonia* Mill., *Malus* Mill., *Prunus* L., *Pyracantha* M. Roem., *Pyrus* L. en *Sorbus* L. uit Canada en de VS geldt dat ze afkomstig moeten zijn uit een gebied of productieplaats waar het organisme niet voorkomt. Vrijheid van de productieplaats moet o.a. gegarandeerd worden door insectengaas of een bufferzone van 500 m (zie voor details de wetgeving: Uitvoeringsverordening 2019/2072, Bijlage VII, punt 42).

Vondsten en intercepties

In 2008 is een uitbraak vastgesteld op het eiland Fehmarn in het noorden van Duitsland, mogelijk geïntroduceerd met een plant uit Noord-Amerika. Er zijn uitroeimaatregelen genomen en sinds 2015 is het organisme daar niet meer aangetroffen (JKI, 2020). De wijze waarop het organisme is geïntroduceerd is onzeker.

Score

Het organisme heeft in januari 2018 (dus na de vondst in Duitsland) de Q-status gekregen. Sindsdien zijn er geen nieuwe vondsten of intercepties bekend. Er gelden bijzondere voorschriften m.b.t. het organisme. Import uit besmette gebieden is, weliswaar onder strikte voorwaarden toegestaan, maar omdat aantastingen lastig detecteerbaar kunnen zijn 'score 2' en niet 'score 1'.

P1 (associatie met pathway): 1 [1-5] (pathway 2)

Biologie

Zie pathway 1

Wet- en regelgeving

Voor hout van *Amelanchier* Medik., *Aronia* Medik., *Cotoneaster* Medik., *Crataegus* L., *Cydonia* Mill., *Malus* Mill., *Prunus* L., *Pyracantha* M. Roem., *Pyrus* L. en *Sorbus* L. met uitzondering van verpakkingshout gelden bijzondere voorschriften. Het hout moet afkomstig zijn uit een gebied dat vrij is van het organisme of moet bepaalde behandelingen hebben ondergaan (inclusief versnipperen tot een maximum grootte) om afwezigheid van het organisme te garanderen (zie voor details de wetgeving: Uitvoeringsverordening 2019/2072, Bijlage VII, punt 42).

Voor verpakkinghout geldt internationale regelgeving met betrekking tot behandeling van het hout (FAO, 2018).

Vondsten en intercepties

Zie pathway 1

Score

Vanwege de bijzondere voorschriften is associatie met de pathway uitgesloten (mits 100% geïmplementeerd).

P2 (transfer): 5 [1-5] (pathway 1)

Zie rating guidance

P2 (transfer): 4 [1-5] (pathway 2)

Zie rating guidance

P3 (kans op vestiging na transfer): 4 [1-5]

Het klimaat in Nederland is vrijwel zeker geschikt voor vestiging. Het organisme handhaaft zich al meerdere jaren in het noorden van Duitsland ondanks pogingen het organisme uit te roeien. Voor het initiëren van een populatie moeten ten minste een mannetjes en een vrouwtjes kever aanwezig zijn (score 4).

P4 (kans overleven uitroeiactie): 2 [1-4]

Over het algemeen lijkt het organisme niet over grote afstanden te vliegen (enkele honderden meters of minder), maar er is weinig informatie over exacte verspreidingsafstanden (EPPO, 2010). Bomen kunnen zijn aangetast zonder duidelijke symptomen. Een aanpak vergelijkbaar met die voor *Anoplophora glabripennis* en *A. chinensis* waarbij in een straal van 100 m of meer rondom elke zichtbaar aangetaste plant alle (potentiële) waardplanten worden verwijderd en onderzocht op aantasting is mogelijk effectief. De grootte van het gebied waarin (potentiële) waardplanten preventief worden verwijderd rondom zichtbaar aangetaste bomen kan men mede laten afhangen van de waardplantdichtheid. De inschatting is dat met een dergelijke aanpak uitbraken van het organisme kunnen worden uitgeroeid (score 2).

Effect op perceelsniveau: 3-4 (boomteelt), 4 (fruitteelt) [1-5]

Het organisme is lastig te bestrijden omdat de larven in het hout zitten. Het verwijderen van aangetaste planten en het bestrijden van de adulten (kevers) kan de schade beperken. In gebieden met veel waardplanten aanwezig zijn zal beheersing lastig zijn met name wanneer waardplanten zowel op teeltbedrijven, in openbaar groen en particuliere tuinen staan. In de VS veroorzaakte het organisme in het verleden veel schade in appelboomgaarden maar sinds insecticiden worden gebruikt is het organisme in boomgaarden zeldzaam geworden (EPPO, 2010). In de bessenteelt van krentenboompjes in Canada is/was het probleem groter doordat er geen effectieve middelen beschikbaar zijn/waren (EPPO, 2010). In de boomteelt in Nederland kan het organisme mogelijk goed beheerst worden door bestrijding van adulten en aangetaste planten direct te verwijderen. Lokaal zou de schade echter groot kunnen zijn, bijvoorbeeld indien er een besmetting in de omgeving van bedrijf aanwezig is die niet wordt bestreden. Bij een inventarisatie van DLV-Plant (2007) varieerde de schade door in Nederland aanwezige hout- en bastkevers in verschillende gewassen van enkele bomen per bedrijf tot 20-30 bomen per hectare, tot 60-70% van een partij. Voor de fruitteelt is de gemiddelde schade per bedrijf mogelijk groter omdat middelen die de kevers bestrijden niet passen binnen de geïntegreerde bestrijding die veelal wordt toegepast ter bestrijding van andere aantasters (EPPO, 2010). Daarnaast kunnen aangetaste bomen die worden verwijderd niet op korte termijn worden vervangen.

Mate van verspreiding: 3 [1-4]

Waardplanten komen in heel Nederland voor. De inschatting is dan ook dat het organisme zich over heel Nederland zal verspreiden en dat jaarlijks 26-75% van de percelen te maken hebben met een besmetting (score 3).

Productiewaarde opbrengst: 4 (boomteelt), 6 (fruitteelt) [1-6]

De productiewaarde van houtige gewassen van *Amelanchier*, *Cydonia oblonga*, *Malus domestica*, *Prunus avium*, *Prunus domestica*, *Prunus persica* en *Pyrus communis* is niet bekend, maar wel van vruchtbomen (gestandaardiseerde opbrengstwaarde meer dan 50 miljoen euro in 2016). De geteelde vruchtbomen zullen voornamelijk waardplanten zijn van *S. candida* (appel, peer, kers en pruim). Daarnaast zal er nog sierteelt zijn van waardplanten en globaal wordt de productiewaarde geschat tussen de 51 en 100 miljoen euro (score 4). De productiewaarde van vruchten van appel, peren, kersen en pruimen was meer dan 250 miljoen euro (score 6).

Impact op de groene ruimte (onder groene ruimte vallen alle gebieden, terreinen, tuinen e.d. waarop/waarin geen commerciële teelt plaats vindt): 3 [1-5]

In Noord Amerika is *S. candida* niet bekend als zeer schadelijk in de groene ruimte. In Europa zou de schade groter kunnen zijn door afwezigheid van natuurlijke vijanden (EPPO, 2010). Waardplanten komen algemeen voor in openbaar groen, parken en particuliere tuinen. De inschatting is voorsnog dat afsterven van bomen alleen op lokaal niveau zal plaatsvinden en niet op grote schaal (score 3).

Export-maatregelenniveau: 4 [1-4]

Productieplaatsvrijheid kan lastig te garanderen zijn omdat het organisme vanuit de omgeving percelen kan besmetten (score 4).

Productiewaarde export: 4 [1-6]

Productiewaarde van de boomteelt (zie Productiewaarde).

4. Referenties

DLV-Plant, 2007. Gaatjesmakers stammen. DLV Plant, Wageningen.

- EPPO, 2010. Pest Risk Analysis for *Saperda candida*. European and Mediterranean Plant Protection Organisation.
- FAO, 2018. ISPM 15 Regulation of wood packaging material in international trade. Food and Agricultural Organization of the United Nations, Secretariat of the International Plant Protection Convention.
- JKI, 2020. Steckbrief Rundköpfiger Apfelbaumbohrer (*Saperda candida*) [webpagina]. Julius Kühn Institut. Beschikbaar online: <https://pflanzengesundheits.julius-kuehn.de/saperda-candida.html> [Geraadpleegd: 20-07-2020].

5. Afkadering

Dit is een korte risicobeoordeling om een indicatie te krijgen van het risico van het organisme voor Nederland. Er is geen uitvoerig literatuuronderzoek gedaan. Nieuwe informatie over bijvoorbeeld de biologie of het verspreidingsgebied van het organisme kan aanleiding zijn om de risicobeoordeling aan te passen. Daarnaast kunnen door aanpassing van wet- en regelgeving, handelsstromen e.d. risico's wijzigen in de tijd.

De 'potentiële impact voor de export' wordt voor een belangrijk deel bepaald door de biologie van het organisme (met name door de natuurlijke verspreidingscapaciteit van het organisme). De daadwerkelijke impact voor de export zal uiteindelijk afhangen van de eisen die importerende landen zullen stellen bij eventuele vestiging van het organisme in Nederland en de exportwaarde naar die landen. De daadwerkelijke impact kan dus (in sterke mate) afwijken van de potentiële impact.

In de lijst van referenties staan alle gerefereerde bronnen met uitzondering van de standaardbronnen: EPPO-datasheet, EPPO Global Database, EPPO Reporting Service en de rapporten Fytosignalering van de NVWA. Deze bronnen zijn te vinden op de websites van EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization) en de NVWA. Een beschrijving van de risicobeoordelingsmethode (o.a. 'rating guidance') kunt u ook vinden op de website van de NVWA.